

ПРЕДЛОЗИ ЗА ИЗМЕНИ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНОТ ЗА ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ – ОБЈАВЕН НА ЕНЕР НА 14.04.2025 година

1. Нов член во Делот “Основни одредби” или посебен нов дел: „Одговорност на јавните обвинители“

- **Член X (нов)**

„Јавниот обвинител одговара за своите постапки и пропусти во работењето. Ако во извршувањето на својата функција со умисла или поради тешка небрежност стори дејствие или пропусти дејствие со што ќе се предизвика сериозна штета на правата на граѓаните, правосудниот систем или јавниот интерес, истиот подлежи на кривична одговорност во согласност со Кривичниот законик.“

2. Измени во Законот за јавното обвинителство:

- Дополнување на член 7 со нов став:

„(4) Јавниот обвинител кој со намера или поради тешка небрежност ја прекрачи својата надлежност, прикрие докази, не преземе дејства за кои имал законска обврска, или постапува спротивно на законот со што нанесува штета на судскиот процес или заштитеното лице, подлежи на кривична, дисциплинска и граѓанска одговорност.“

3. Дополнителен дел: „Кривични дела поврзани со работата на јавните обвинители“

Овој дел би содржел:

- Прецизна дефиниција на кривични дела специфични за обвинители:

- „Злоупотреба на јавнообвинителска функција“,
- „Несовесно вршење на функцијата“,
- „Селективно постапување“,
- „Прикривање на докази“,
- „Недозволено влијание врз истраги“.

- Врска со Кривичниот законик – упатување на конкретни членови или предлог за негово дополнување.

4. Обврска за пријавување на сомнежи за криминално постапување на обвинител до независно тело

- Воведување на **независно тело или комисија**, кое ќе постапува по пријави за сомневање за кривични дела сторени од јавни обвинители.

5. Дополнување на дисциплинската постапка (во посебен дел):

- Воспоставување механизам каде прекршок во дисциплинската постапка кој има елементи на кривично дело, задолжително се пријавува до истражен орган.

Ова би бил основниот законодавен скелет за воведување на **кривична одговорност**. Во вториот дел може да продолжите со формулирање на конкретни членови и правни механизми (постапка, надлежност, рокови, тела), но клучната цел е:

Преминување од неказнивост и затворена хиерархија кон индивидуална одговорност и транспарентна отчетност.

За да се воведат кривична одговорност за политичарите, претпоставените и други лица од бизнис заедницата кои вршат влијание врз јавните обвинители, потребно е да се направат дополнувања во Законот за јавното обвинителство, како и во други соодветни закони кои ќе обезбедат ефикасна заштита од надворешни влијанија.

Овие измени можат да се состојат од следниве основни точки:

1. Одредби за кривична одговорност на лица што вршат надворешен притисок врз јавните обвинители:

- Воведување на кривична одговорност за политичари, високи државни функционери, претставници на бизнис заедницата и други лица кои на незаконски начин се обидуваат да влијаат на одлуките на јавните обвинители.
- Дефинирање на специфични случаи кога таквото влијание се смета за незаконско, како што се:
 - обиди за манипулација при поднесување обвиненија или водство на истраги;
 - нудење на пари, имоти или други бенефиции во замена за заштита или погрешни одлуки на обвинителот;
 - вршење на политички или бизнис притисоци со цел влијание на обвинителска одлука.

2. Кривична одговорност за "криминализирано влијание" врз обвинители:

- Воведување на кривична одговорност за лица што се обидуваат да ги поткопаат независноста и непристрасноста на јавните обвинители преку закани, награди или притисок, вклучувајќи:
 - притисоци од страна на политички партии или нивни претставници;
 - влијание од големи бизнис групи или поединци, кои со цел да добијат поволни одлуки или да избегнат одговорност, се обидуваат да влијаат на обвинителите.

- Воведување на нови кривични дела за "незаконско влијание врз правосудството" и "злоупотреба на политичка или бизнис моќ за манипулација со правдата".

3. Механизми за заштита на јавните обвинители:

- Задолжителна пријавување на сите обиди за притисок врз обвинители од било кој надворешен извор (политички, бизнис, криминални кругови).
- Обезбедување на правна и физичка заштита за јавните обвинители кои се изложени на таков притисок.
- Воведување на механизми за тајни пријави, како и засилена доверливост во процесот на заштита.

4. Прописи за санкционирање на кршење на независноста на јавните обвинители:

- Пропишување на санкции за политичари, функционери и претставници на бизнис заедницата кои ќе бидат признати за виновни за влијание на обвинители, вклучувајќи парични казни, забрана за вршење јавни функции или дури и затворски казни во сериозни случаи.
- Се додава одредба која дозволува конфискација на добивките што ги оствариле поради злоупотреба на позицијата.

5. Одредби за институционален надзор:

- Воведување на посебни тела или независни органи кои ќе ги следат и истражуваат обидите за влијание на јавните обвинители, како што е Антикорупциската комисија или посебен независен надзорен орган.
- Воведување на нови закони или измени во постоечките за спречување на судир на интереси и неправилно влијание од страна на политички или бизнис кругови.

6. Обврски за јавни обвинители:

- Јавните обвинители треба да имаат обврска да пријават секој случај на обид за влијание или притисок, да комуницираат со надлежни органи и да се заштитат од потенцијални злоупотреби.
- Воведување на обврска за јавните обвинители да пријавуваат обиди за влијание на нивната работа, како и правото да ги заштитат од еден на друг (во случаи на судири на интереси).

7. Зголемување на транспарентноста и одговорноста:

- Објавување на годишни извештаи за влијанието врз обвинителите и кривичните случаи кои се под притисок, како и преземање на соодветни мерки.

- Воведување на јавен систем за мониторирање на обвинителскиот процес, кој ќе обезбеди дека постои постојан надзор и дека политички и бизнис притисоци не ја загрозуваат правдата.

Со овие измени, кривичната одговорност ќе се прошири на сите оние кои се обидуваат да го нарушат правосудниот процес преку неправомерно влијание, заштитувајќи ја независноста на јавните обвинители и правото на фер судење.

За воведување на посебно тело за надзор со лица надвор од Јавното обвинителство, кое ќе има за цел зголемување на транспарентноста и отчетноста, потребно е да се направат следниве дополнувања во законодавството. Ова тело треба да обезбеди независен надзор, да се бори против незаконското влијание и да се зголеми довербата во правосудниот систем.

1. Основање на независно надзорно тело

- **Назив на телото:** „Независен надзорен совет за јавни обвинители“ (или слично име кое ја одразува неговата независност).
- **Јавна позиција и транспарентност:** Тело што ќе биде одговорно за независен надзор врз работата на јавните обвинители и за заштита на нивната автономија. Ова тело треба да биде отворено за јавноста, со обврска да објавува редовни годишни извештаи и извештаи за надзор.
- **Принцип на независност:** Надзорниот совет треба да биде составен од лица кои не се вклучени во извршната власт, политиката или бизнисот, за да се обезбеди независност од влијанието на тие области.
- **Членови:** Составот на советот треба да се формира од професионалци со признание во правото, правосудството, академската заедница и цивилниот сектор (независни стручњаци, поранешни судии, адвокати, активисти за човекови права).

2. Обврски на надзорниот орган

- **Надзор над активностите на јавните обвинители:** Надзорниот совет ќе има обврска да надгледува редовно како јавните обвинители ја вршат својата работа, како и да следи дали постои влијание од надворешни изворишта (политички, бизнис или други влијанија).
- **Пријавување на неправилности:** Советот ќе има овластување да спроведува истраги во случај на неправилности или нарушување на кодексот на етика од страна на обвинители, како и пријавување на секој обид за вмешаност или манипулација.

- **Независно истражување:** Советот ќе има право да започне независни истраги по своја иницијатива или по пријава на јавни обвинители или други граѓани за неправилности или незаконски влијанија.
- **Извештаи за транспарентност:** Советот треба редовно да објавува транспарентни извештаи за резултатите од своите истраги и да ги изнесува јавните обвинители кои не ја исполнуваат својата должност или се изложени на непромоерен притисок.

3. Превентивна улога и едукација

- **Превенција од влијание:** Советот ќе има задача да предлага и да работи на развој на мерки и политики за превенција од политичко или бизнис влијание врз обвинителите. Ова вклучува советување на обвинителите за како да ја заштитат својата независност.
- **Едукација и обука:** Советот ќе организира програми за обука за јавните обвинители во однос на нивната автономија, етика, правата на обвинителите и начините на заштита од надворешни притисоци. Ова ќе вклучува и формирање на соодветни канали за пријавување на неправилности и злоупотреби.

4. Зголемена отчетност на јавните обвинители

- **Обврска за известување:** Јавните обвинители ќе бидат обврзани редовно да доставуваат извештаи за своите активности и донесени одлуки. Советот ќе има овластување да врши проверки и да бара дополнителни објаснувања кога ќе смета дека некоја одлука не е во согласност со етичките стандарди.
- **Дисциплинска одговорност:** Советот ќе има овластување да предложи дисциплински мерки за јавни обвинители кои не се придржуваат до прописите или кои дозволуваат влијание врз својата работа. Мерките можат да вклучуваат предупредување, суспензија или препорака за разрешување.

5. Процес на именување на членови на советот

- **Независно именување:** Членовите на независниот совет ќе се именуваат преку јавни конкурси и ќе бидат избрани од група стручни и независни тела, како што се академски институции, невладини организации и други институции кои гарантираат транспарентност.
- **Мандат на членовите:** Членовите ќе имаат ограничен мандат, кој нема да биде повеќе од 5 години, со можност за повторно именување само под услов на максимална транспарентност и јавна проверка на нивната работа.

6. Заклучок и извршување на препораките

- **Извршување на препораките на советот:** Препораките на независниот совет ќе бидат обврзувачки за јавните обвинители и сите други институции кои имаат улога во правосудниот систем.
- **Обврска на правосудните органи да се придржуваат:** Владата, министерствата и другите органи во правосудниот систем ќе имаат обврска да ги применуваат препораките од независниот совет и да ги прилагодат своите активности согласно истите.

Со овие дополнувања, надзорниот орган ќе обезбеди контрола и транспарентност во работата на јавните обвинители, што ќе придонесе за јакнење на независноста на правосудниот систем и зголемување на довербата на граѓаните во правдата.